

150 LET FOTOGRAFIJE NA SLOVENSKEM – 1839–1919

Branka Šulc
Muzejski dokumentacioni centar
Zagreb

Izložba u Mestnoj galeriji, Ljubljana 6. 9. – 16. 10. 1989.

ubilarna, 150. godišnjica nastanka fotografije bila je poticajem brojnim muzejskim i galerijskim organizacijama u zemlji i svijetu da je i putem velikih izložaba obilježe i jednakovremeno potaknu dalje sistematsko proučavanje fotografije

kao sastavnog dijela kulturne baštine.

Izložbe u povodu te obljetnice u nas bile su postavljene u Mestnoj galeriji Ljubljana naslova *150 let fotografije na Slovenskem – 1839–1919*, autora mr. Mirka Kambiča, u Muzeju primenjene umetnosti u Beogradu izložba *Fotografija u Srbiji u 19. veku*, autora dr. Milanke Todić, i izložba *Jadran u staroj fotografiji* na zadarskom trijenalu fotografije *Čovjek i more* u Galeriji umjetnina, autora mr. Nade Grčević.

Zajedničko svim tim izložbama je da su ih stručno organizirale muzejske institucije i da se kao njihovi autori pojavljuju eksperti za povijest fotografije. Posebna su vrijednost izložaba katalogi – uz izuzetno vrijedno djelo Nade Grčević *Fotografija 19. st. u Hrvatskoj*, jedine stručne publikacije o povijesti fotografije na području Jugoslavije (treba pribrojiti kataloge izložaba iz 1977. godine: *Stara srpska fotografija*, Branibora Debeljkovića, i *Anastas Jovanović – prvi srpski fotograf*, grupe autora, koji prate sve tri navedene izložbe).

Izložbe su uza stručno-znanstveni pristup težile i pokretanju inicijative, a napose ona Mestne galerije u Ljubljani, za osnivanje Nacionalnog centra za fotografiju, muzeja ili odjeljka fotografske baštine, uočavajući hitnu potrebu da se preostala fotografska baština Slovenije sačuva od daljeg propadanja. Već 1955. godine Helmut Gernsheim u antologijskoj publikaciji *History of Photography* predlaže 1914. godinu kao »milestone« u istraživanju razvoja fotografskih tehnika i jednako tako osnivanje fondacije Nacionalnog muzeja i instituta fotografije na primjeru svih ostalih znanstvenih disciplina.

Danas u brojnim evropskim zemljama, a napose u SAD-u, već duže vremena djeluju fotografski muzeji i istraživački centri i arhivi koji se bave sistematskim prikupljanjem, istraživanjem, predstavljanjem i vrednovanjem fotografije, dok su kod nas jedva učinjeni početni koraci u tom smjeru.

Prijedlog primjerice Petra Dabca za osnivanje Nacionalnog muzeja fotografije u Hrvatskoj (objavljen i u *Informatici Museologici* br. 1–4, 1986), apel za spašavanje fotografske građe, do danas nije realiziran. A treba istaknuti da je Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu bio prvi muzej u Evropi koji je već 1938. imao odjel fotografije, no unatoč toj dugoj tradiciji nije ni jednom izložbom iz svoga fundusa obilježio 150. godišnjicu fotografije.

Razmjerno bogata slovenska fotografska baština nalazi se razdijeljena između više različitih institucija-muzeja, arhiva, instituta, koji uglavnom i nemaju pravi odnos prema fotografiji, dok je velik dio fonda fotografije u posjedu pojedinaca.

Stoga je izložba u Mestnoj galeriji prva u nizu triju izložaba o povijesti fotografije i njezina razvoja od početka do danas, u prezentaciji najstarijeg povijesnog razdoblja fotografije u Sloveniji – od prvih podataka o tome novom tehnološkom izumu do kraja prvoga svjetskog rata. Pažljivim istraživačkim radom autora izložbe mr. Mirka Kambiča očuvani su dragocjeni podaci o

slovenskoj fotografiji do početka 20. stoljeća te su, uz izbor eksponata s kataloškim pregledom, i osnova svakog daljeg proučavanja i kritičkog vrednovanja slovenske fotografske prošlosti. Kambičeva saznanja prezentiraju izum dagerotipije, rad Janeza Pahorja kao izumitelja fotografije na staklu, rad fotografskih ateljea u Sloveniji, fotografije snimljene nakon ljubljanskog potresa 1895. godine, snimke života u Sloveniji između 1884. i 1919. godine, uz posebno relevantno analiziranje rada fotoamatera i njihovih udruženja. Izložba kronološki odražava i raznolikost razvojnih faza i sekvenci o autorima fotografije i izloščima samim.

Shematski pregled na kojem je ta izložba zasnovana, kao preliminarna skica, a ne detaljna povijest slovenske fotografije u kontekstu evropske scene, nastavak je istraživačkog rada prezentiranog na izložbi *Razvoj fotografije u Sloveniji 1840–1918*, održane 1976/77. godine u Kabinetu slovenske fotografije u Kranju i prikazuje fond originalne fotografije sačuvane u fototekama slovenskih arhiva, muzeja i ostalih kulturnih institucija dopunjen izborom iz privatnih zbirki i obiteljskih albuma. Fotografija je prezentirana ne samo kao dokumentarna vrijednost već implicira i umjetnički diskurs. Tako temeljito pripremljena izložba i znanstvena istraživanja koja su je pratila pridonose umnogome i postavljanju kriterija za razvoj rada na ovom području. Katalog koji prati izložbu, koja je sponzorirana od nekoliko pokrovitelja poput Lesnine, Primexa, Kompas-Hertza, ČGP Dela i dr., a u izdanju je Mestne galerije i Arhitekturnog muzeja iz Ljubljane, uvrštava se u trajnu vrijednost pri svakom daljem proučavanju povijesti fotografije u nas.

Sadržajno uključuje tekstove Brane Koviča: *Fragmenti planetarnog spomina*, mr. Mirka Kambiča: *Fotografija na Slovenskem od 1839. do 1919.*, dr. Petra Krečiča: *O starijih objavah fotografije v slovenskem revijalnom tisku*, katalog fotografa i fotografskih postupaka, kataloške podatke te reprodukcije uz prijevod tekstova na engleski jezik, i vrhunski je domet muzejsko/galerijskog izdavaštva u nas. Urednik je kataloga Alja Predan.

Izložbu je postavio Ranko Novak, Studio Znak, a tehničku obradu fotografija za izložbu potpisuje Petar Dabac.

I muzeološki se izložba svrstava u visoko suvremeno koncipirane projekte praćene brojnim materijalom od deplijana, preko brojnih reprodukcija izložaka.

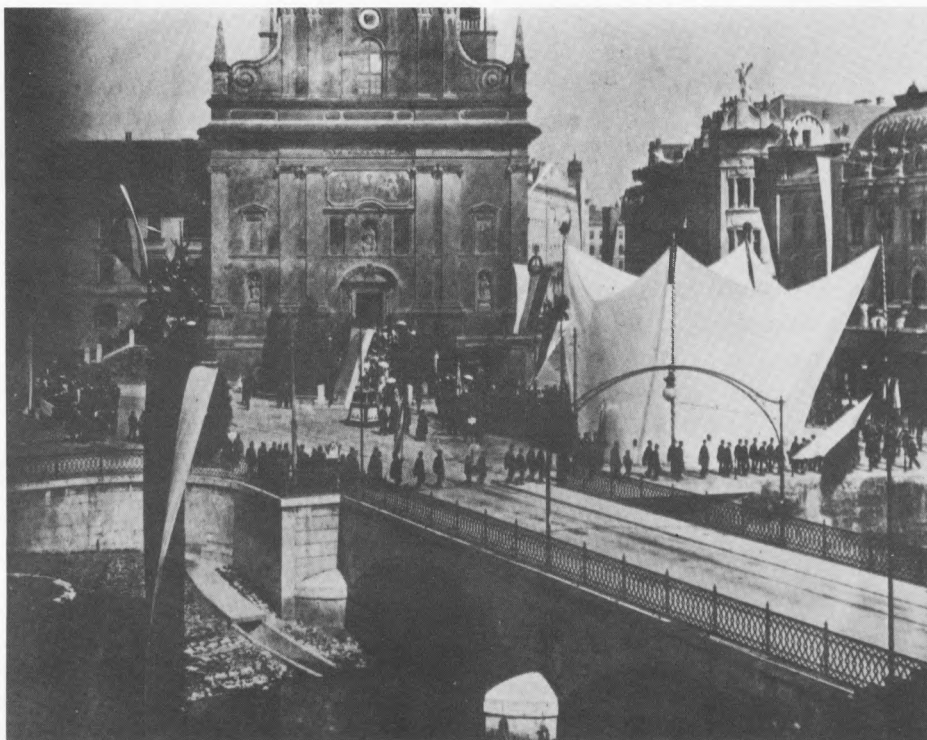
Primljeno: 4. 6. 1990.

SUMMARY

150 years of photography in Slovenia – 1839–1919

Branka Šulc

On the occasion of the 150th anniversary of the discovery of photography several exhibitions were organized in museums and galleries in Yugoslavia. The City Museum of Ljubljana showed an exhibition on *150 Years of Photography in Slovenia – 1839–1919*, organized and designed by Mirko Kambič. The exhibition shows the beginnings of photography – dagerrotipy, work by photographic studios in Slovenia, documentary photography with pictures of everyday life in this area between 1884 and 1919, photographs by amateurs and their associations etc. Numerous sponsors helped to organize the exhibition which was a museologically modern project.

Janez Puhar, Portret Andreja Vavkna i Ivana Franketa, oko 1860. sa izložbe 150 let fotografije na Slovenskem, Mestna galerija, Ljubljana

Ivan Kotar, Otkrivanje Prešernovog spomenika u Ljubljani, 1905, sa izložbe 150 let fotografije na Slovenskem, Mestna galerija, Ljubljana